

færreste har været rigtig vellykkede, men to har skilt sig ud ved i det mindste at være mere sejlivede end de andre. Den elektriske rockprægede behandling af folkemusikken er den ene. Traditionelt materiale udsat for bas, trommer og guitar og et varierende antal traditionelle folkemusikinstrumenter og med Fairport Convention som den mest kendte gruppe. Den anden tendens søger tilbage i tiden og forsøger at påvise en sammenhæng mellem de traditionelle temaer og middelaldermusik. Det gøres ved at udsætte sangene for instrumenter der kendes fra renæssancemusikken, krumhorn, zink, gambler osv., og det gøres af grupper som Trevor Crozier's Broken Consort, Gryphen og City Waites. Spørgsmålet Fred Woods rejser er, om bearbejdningen tilføjer nye dimensioner eller om det er rent gimmick?

Han mener selv, at det er gimmick, at det ikke ændrer musikken i god eller dårlig retning. Den elektriske bearbejdning gør at folkemusikken bliver kendt af folk der normalt ikke lytter til den slags musik og det kan ingen have noget imod, men der er mange der har noget imod, at man bearbejder den gamle musik overhovedet. Mens elektrificeringen er et forsøg på at kombinere gammel musik med ny teknik, er kombinationen folkemusik og renæssanceinstrumenter et forsøg at »vise« materialets alder ved at udsætte det for de gamle instrumenter og lade det klingende resultat være »bevis« for, at de gamle melodier nok stammer fra renæssancen. Som bevis duer det ikke, som teori er det spændende og bør udforskes nøjere, som fornyelse af sound'en har det ikke rigtigt slået an overfor et bredere publikum.

Det tilladelige i at bearbejde folkemusikken på den ene eller anden måde diskuteres heftigt både i England og Danmark. Mærkeligt nok er det altid nutidige forsøg på fornyelse der angribes. Ingen har tilsyneladende tænkt over, at klassiske komponister gennem århundreder har brugt folkemusikken som kilde til deres kompositioner og vel og mærke med en nedladende holdning som ingen af de moderne fornyere kan beskyldes for.

Fred Woods når i sin bog at rede en masse tråde ud, at placere en masse navne i forhold til de udredte tråde og at stille en del spørgsmål til hvordan og hvorhen folkemusikken i England og i mindre grad Skotland og Irland bevæger sig. Det er en meget inspirerende bog, også for den der er interesseret i dansk folkemusik. Den engelske revival er ca. 20 år ældre end den

danske og den har derfor gennemløbet problemer og diskussioner som også vil komme i Danmark. Vi hverken kan eller skal undgå debatten, fordi den har været ført i England, men med kendskab til den engelske kan vi frugtbar gøre vores diskussioner til gavn for folkemusikken i Danmark.

Fred Woods kendskab til folkemusikken stammer fra hans arbejde som redaktør af »Folk Review«, som pladeproducer og som medarbejder på BBC's folkemusikprogrammer.

»En oversættelse???«

Forlaget Notabene har i 1980 udsendt bogen »Rocksociologi« af Simon Frith, oversat af Anna-Lise Malmros. Bogen udfylder ved sin fremkomst på det danske marked det tomrum, der eksisterer omkring rockmusikkens historie, når den skal nå udover heltedyrkelsen og diverse udvandede biografier. På denne måde synes jeg, det er en god bog at udgive. Imidlertid har jeg nogle kommentarer til brugbarheden af bogen for et dansk publikum – men derom senere. Først vil jeg kort skitsere og kommentere bogens indhold.

Simon Frith (SF) har tilrettelagt bogen i tre hovedafsnit. Det første beskæftiger sig med *ungdom og musik*, det andet omhandler *rock-industrien* og det sidste afsnit er om rock'ens myter og *rock'ens ideologi*. Inden jeg går over til at se nærmere på disse tre afsnit, har jeg lyst til at skrive om den redaktionelle tilrettelæggelse af bogen. Det virker højst irriterende, at bogens indholdsfortegnelse er placeret sidst i bogen. Det er med til at gøre bogen uoverskuelig – især når man først dumper ned i SF's forord, der handler om de intentioner, der er med de forskellige afsnit. Det virker forvirrende ikke først at have kastet et blik på en indholdsfortegnelse, så man kunne orientere sig om, hvor man var henne i bogen. – For sent opdager man indholdsfortegnelsen i bogen – og for sent opdager man oversætterens bemærkninger. Det sidste er ikke mindre vigtigt, for det er her, man f.eks. får oplyst, at 5. og 6. klassetrin i England ikke tilsvare de samme klasse- og alderstrin i Danmark. Man burde fra forlaget have overvejet dette nøjere. Nå, men til bogens indhold.

SF fastslår i første hovedafsnit, at der er en tæt forbindelse mellem ungdom og rockmusik. Efter en tung og noget tør teoretisk beskrivelse af forskellige (angelsaksiske) ungdomsteorier og deres subkulturelle, konsumptionsteoretiske og psykosociale placering påpeger SF hullerne i disse indfaldsvinkler: de går alle langt udenom ungdomsgruppernes forankring i arbejdsfæren. Med et historisk udgangspunkt i »teddy-boys«, »mods«, »rock'ere«, »skinheads« og »punks« bearbejder SF sin kritik af de andre teorier. Beskrivelsen er rammende og konkret.

Et andet af SF's opgør med tidligere ungdomsteorier er disses placering af musikken. SF mener, det er forkert, at lade musikken få en så central placering, som den har i de eksisterende materialer. Det er SF's påstand, at musikken i højere grad leverer en »kontekst« – et miljø – til en bestemt ungdomsgruppe, mere end at den skulle være et centralt indhold i ungdommens fritid. I samme forbindelse sætter han spørgsmålstegn ved musikken som identitetsskabende faktor. Musikken er på linie med andre kulturelle udtryk (mode, »livsstil«) med til at definere ungdommens identitet, men grundlæggende er identiteten hentet fra ungdomsgruppens placering i produktionslivet. SF argumenterer overbevisende og klart for sine iagttagelser, og selv om bogen er lidt tør og vissen her i starten, er disse teoretiske opgør alligevel på sin plads.

Andet hovedafsnit handler om rockmusik og musik-industri. Det er et yderst detaljeret afsnit om forskellige funktioner indenfor pladebranchen – hvilke folk med hvilken viden er der brug for ved en pladeproduktion? Efter dette følger en beskrivelse af de forskellige led i hele pladeindustrien (fra vinyl til detail-handel), og en konkret beskrivelse af multi-koncernen EMI (verdens største pladeproducent?) Herefter følger en beskrivelse af pladeselskabernes kamp om medierne – om de kommercielle og statsejede radiofonier. Afsnittet har ophobet mange oplysninger, men er nok mere værd leksikalisk end lyrisk.

Det sidste hovedafsnit omhandler rock'ens myter – rock'ens ideologi. Her er SF virkelig godt kørende. Han lander præcist på de »svære« steder – på de fortrådte knyster – og han overlever. Med tungen lige i munden beskæftiger han sig med temaer som »kunstner overfor håndværker«, »kunst og kommercialisme«, »rockmusikkens påståede tætte kontakt med publikum overfor industriens maskepi«, »sorte og hvide musikere«,

»kropslig og intellektuel musik«, »manipulation og egen-kultur«. Denne myte-gennemgang er skrevet i sammenhæng med en material-historisk forståelse for myternes opståen og brugbarhed. SF har et skarpt blik for, hvad der sker med rock'en gennem 60'erne, hvilke massekulturelle forsøg, der tilbagevises, og hvilke der gror videre. Det er en detaljeret og brugbar sociologisk analyse.

Det er SF's konklusion på hele bogen, at rock'en hverken er folkekunst eller elitekunst som generelt fænomen, men først og fremmest er massekultur – masseindustri. Men derfor behøver man ikke at tro, at industrien totalt behersker musikken – tværtimod, mener SF. Kun meget få selskaber har mod og kapital til at forsøge at skabe nye behov – nye markeder – men et kreativt forsøg fra »basis« efterfølges lynhurtigt af en klam kommerciel hånd. SF mener, at til syvende og sidst er »slaget om rockmusikken« en kamp mod pladeselskabernes stadige forsøg på at begrænse rock'en til blot og bart at være underholdning. SF's bog er et forsøg på at komme udover disse grænser – og det gør han udmærket.

Imidlertid indebærer *oversættelsen* et problem. Ikke den rent sproglige – forstås! Problemet er imidlertid, at en af SF's styrker ligger i *den konkrete beskrivelse af engelske ungdomsgrupper forankring i produktionsprocessen*. Er det overhovedet muligt at »oversætte« en engelsk punk-bevægelse til danske forhold? Efter min mening er der alt for store forskelle i det materielle fundament for en engelsk punker og en dansk til at det umiddelbart kan lade sig gøre. I Danmark er punk-bølgen jo netop et kulturelt fænomen – først og fremmest. Og dette stiller et langt videre spørgsmål: hvordan kan man overhovedet oversætte de engelske henholdsvis de US-amerikanske ungdomsgrupper til dansk? Bli'r det ikke nemt udelukkende kulturelle fænomener, fordi informationerne om de udenlandske ungdomskulturer er forbeholdt mellemlagets unge?

SF kritiserer med rette de fleste ungdomsteorier for at være abstrakte og uden klasseanalyse. På dette niveau er bogens brugbarhed på *danske* forhold imidlertid tvivlsom. Fordi vi ikke kan bruge SF's konkrete analyser af ungdomskulturerne, men faktisk blot kan bruge analyserne til skabeloner for, hvordan man kunne gå til værks i Danmark, forbliver analyserne – og bogen – en noget abstrakt diskussion om indfaldsvinkel osv. Netop på *danske* forhold er de »kulturelle« udtryk væsentlige at analysere, fordi udgangspunktet herhjemme ikke direkte er

de produktionsmæssige forhold, men *kun* kan forstås i deres *analogi* med de oprindelige ungdomsbevægelser i England og USA. Derfor burde bogen i det mindste have indeholdt et efterord, hvor der blev gjort opmærksom på dette forhold – eventuelt med en konkret analyse som udgangsposition. Som bogen står her, lægger den desværre op til lidt for lette forklaringer på de danske ungdomsbevægelser.

Det samme brugbarhedsproblem er til stede i afsnittet om radioen. De engelske og US-amerikanske forhold svarer mest talt ikke til DR. Analysen kan derfor ikke konkret anvendes på danske forhold, omend vi ved at læse afsnittet kan få at vide, at en analyse af radioen i rock-sammenhæng, er vigtig. Afsnittet om rock'ens ideologi er derimod umiddelbart det lettest brugelige, og afsnittet er med til at gøre bogen interessant og spændende. Man kunne i denne forbindelse undre sig over, at rock'ens ideologi er så international.

Men altså: vil man vide noget om engelske rock-forhold, så er bogen en grundig præsentation af forskellige analyser på et konkret niveau – og bogen kan i denne sammenhæng være brugbar, da meget af musikken (og den kulturelle overbygning med den) jo eksporteres til Danmark.

Henrik Adler

»At leve i en tid, vurdere og tage stilling«

Poul Nielsen: Hjerter og hjerne i musikken. Udg. af Troels Andersen, Per Kirkeby og Tage Nielsen, Borgen 1980. 185 sider, kr. 126,00.

Myten om Odysseus er ikke blot en af de centrale myter om manden, patriarken, den er også en nøgle til forståelsen af det borgerlige samfunds psykologi. Historien om Odysseus' 10 farefulde år på havet og hans sejrige hjemkomst er i Homers heltepos også et rystende vidnesbyrd om sejrens omkostninger. Odysseus' list, hans evne til at overvinde naturen og

beherske sin omverden hænger uløseligt sammen med hans evne til at beherske sig selv.¹⁾ – Den voksende erkendelse og indsigt, som oplysningen som kulturhistorisk proces lever af, har sin pris, ikke mindst på sansningens område. Dette uhyre komplicerede samspil mellem samfundsudviklingen og den psykiske udvikling er emnet for Horkheimer & Adornos store afhandling om »Oplysningens dialektik«²⁾ Myten om Odysseus' møde med sirenerne, som i Horkheimer & Adornos tolkning simpelthen ophøjes til myten om musikken i det borgerlige samfund, viser nok deres syn på Oplysningens problematik tydeligere end noget andet: »Odysseus anerkender sangens arkaiske magt, idet han, teknisk oplyst, lader sig lænke. Han bøjer sig for lystens sang og spolerer både den og døden. Den lænket hørende vil til sirenerne som enhver anden. Men han har blot truffet den forholdsregel, at han, skønt han er hjemfalden til dem, ikke bliver deres offer. Han kan (. . .) ikke komme til dem, thi de roende svende med voks i ørerne er døde, ikke kun for halvgudinderne, men også for den kommanderendes fortvivlede skrig. Sirenerne har fået deres, men det er i den borgerlige urhistorie allerede neutraliseret til længslen hos den, der sejler forbi (. . .) Siden Odysseus' lykkeligt mislykkede møde med sirenerne er alle sange betændte, og den samlede vesterlandske musik lider under den modsigelse, som sang i civilisationen er – det som samtidig udgør den bevægende kraft i al kunstmusik«³⁾

Ikke for ingenting optræder Odysseus og hans møde med sirenerne flere gange i det nye Poul Nielsen-udvalg »Hjerter og hjerne i musikken«. – »Betændelsen« i den borgerlige musik-kultur, dens fremtrædelsesformer, dens årsager og mulighederne for indgreb er centrale studieobjekter i hele Poul Nielsens kritiske, musikfilosofiske forfatterskab. Hvis man som jeg er Poul Nielsen-freak er denne bog, hvori 26 tekster af meget forskelligt omfang er optrykt, en selvfølgelighed som nyt medlem af bogsamlingen. Få musikfolk i dette land har formået at tale så klogt, engageret, provokerende og nuanceret om musik, som Poul Nielsen gjorde det. Derfor er det godt at gense gamle artikler og møde »nye«, som man ikke fik læst, dengang det var nu.

Og alligevel. Bogen giver mig nogle betænkeligheder, hvis jeg som anmelder skal se lidt ud over min egen læsetip. Som antologi er bogen ikke helt let at blive klog på. I første omgang kan man undre sig over, at en let tilgængelig artikel som